

AKUTAGAWA RYUNOSUKE

Cháy rận

Nguyễn Nam Trân dịch

CHẤY RẬN

Akutagawa Ryunosuke

Nguyễn Nam Trân dịch

chấy rận

Akutagawa Ryunosuke

Người dịch: Nguyễn Nam Trân

*Bìa: **Chim Việt cảnh Nam***

*Nguồn: **Chim Việt cảnh Nam***

chấy rận
(Shirami, 1916)

AKUTAGAWA RYUNOSUKE

Người dịch: Nguyễn Nam Trân

Tạp chí *CHIM VIỆT CÀNH NAM*
số 83 * 15-08-2021

Một

Ngày mười sáu tháng hai năm Genji (Nguyên Trị¹) nguyên niên (1864), đúng lúc lực lượng cảnh bị của xứ Kaga, phiên vừa nhận lệnh trông coi việc trị an của kinh đô Kyoto, lại được Mạc phủ chỉ định tham gia cuộc chinh phạt phiên Choshu [Lệnh chinh phạt do Mạc phủ đưa ra để triệt hạ thế lực đảo mạc và trung hưng hoàng thất của phiên Chôshuu (nay thuộc tỉnh Yamaguchi, phía nam đảo Honshu).] (ở miền Nam). Đại tướng chỉ

1 Niên hiệu Nguyên Trị dưới thời Thiên hoàng Komei (Hiếu Minh), cha của Thiên hoàng Meiji (Minh Trị), nghĩa là câu chuyện trên đây xảy ra đúng 4 năm trước cuộc Duy Tân.

huy lực lượng này là ngài Osumi no kami, giữ chức gia lão (thủ tướng) của phiên, đang đưa chiến thuyền ra khỏi cửa sông Ajikawa ở Osaka.

Hai vị đội trưởng là Tsukuda Kyudayu và Yamagishi Sanjuro. Thuyền của đội Tsukuda dựng cờ trắng, còn thuyền của Yamagishi treo cờ đỏ. Trên đỉnh hai chiếc thuyền gọi là Kompira² vốn chở được 500 thạch thóc, hai lá cờ trắng đỏ bay phấp phật. Thuyền đang từ cửa sông tiến ra ngoài biển. Phải nói cảnh tượng đó trông hùng tráng xiết bao!

Tuy nhiên, đám thủy thủ trên hai chiếc thuyền không có gì để hào hứng với vẻ hùng tráng ấy. Trước hết là trên chiếc nào cũng có một đám samurai, cả chủ lẫn

2 Đến từ tiếng Phạn Kumbhira trong kinh điển nhà Phật, lấy tên một vị thần bảo hộ người đi biển, nguyên có nghĩa là cá sấu (ngạc ngư), một giống vật nguy hiểm thường thấy trên sông Hằng (Ganges) bên Ấn Độ.

tớ 34 người, thêm vào đó là 4 thủy thủ, vị chi 38 thuyền viên tất cả. Họ không có chỗ để xoay ngang xoay dọc vì diện tích quá đồi chật hẹp. Hơn nữa, chung quanh người họ đang đẩy những thùng “mắm cá trê – củ cải muối” chất thành hàng, làm bít cả chỗ đặt bàn chân. Nếu chưa quen với mùi hôi thối ấy, người nào ngủi phải sẽ không khỏi buồn nôn. Cuối cùng là ở vào hạ tuần tháng 11 âm lịch như lúc này, gió thổi rất mạnh, đưa đến cái lạnh cắt da cắt thịt. Nhất là lúc chiều xuống, khi trên mặt biển lại có những cơn giông núi thối ra thì dù thuyền viên là những samurai trai trẻ xuất thân từ miền Bắc, họ cũng không ngăn nổi cảnh răng hàm đánh vào nhau lạch cạch.

Hơn thế nữa, trong thuyền lại đầy rận. Chúng không phải là những con rận tương đối dễ chịu vẫn ẩn nấp trong

đường chỉ của áo xống đầu. Bọn rận này còn tụ tập trên những lá bướm, trên lá cờ và cả trên cột bướm. Ngay ở neo thuyền cũng còn thấy chúng. Nếu phóng đại ra một chút, ta có thể nói rằng không biết chiếc thuyền này là vật được chế ra để chở người hay chở rận. Dĩ nhiên, nhiều đến cỡ đó thì trong một manh áo đã phải có vài chục con. Thế rồi, lũ rận chỉ cần đụng được da người là chúng đã khoái chí, cứ nhằm chỗ đó mà cắn lấy cắn để. Nếu chỉ có từ năm đến mười con thì may ra hãy còn có giải pháp, thế nhưng khi nhiều như vừa mới nói – nghĩa là giống vừng rắc lên người – nhất định là đành xuôi tay chứ không tài nào bắt hết chúng được. Vì lẽ đó, trên thân thể của các samurai trong thuyền, bất luận là người thuộc đội Tsukuda hay đội Yamagishi, đều đầy vết thương do rận cắn, không

khác gì vết ban đỏ. Từ đầu đến bụng, cả vùng đều sưng tấy.

Tuy bảo là thuyền viên không biết phải đối phó ra sao nhưng thật ra, họ không thể để cho rận cắn như thế mà không động thủ. Do đó, người trong thuyền, có được chút giờ rảnh là ngồi xuống bắt rận. Từ chức quan gia lão cho đến anh xách dép (zôritori) đều xoay trần ra, người nào người nấy đều bắt rận và bỏ vào trong những cái bát uống trà. Hết bắt lại bỏ vào, bỏ xong lại bắt tiếp. Trên hai chiếc thuyền Kompira với cánh buồm rộng đang đón nhận ánh mặt trời mùa đông của vùng biển nội địa³, mỗi bên hơn ba chục con người, tay đều cầm bát uống trà (yumoji) và đang tận lực đi lùng những những con rận nấp bên dưới

3 Vùng biển gọi là nội hải (naikai) hay địa trung hải Nhật Bản nằm giữa hai đảo lớn là Honshu và Shikoku. Còn gọi là Seto naikai.

giây thùng cột buồm hay trên mũi neo. Ngày nay, khi tưởng tượng mình đang đứng trước một khung cảnh như vậy, chúng ta có thể cảm thấy hài hước nhưng trước việc bắt rận được xem là “tất yếu” thế kia, ai nấy đều sẽ phải chấp hành một cách nghiêm chỉnh. Dù chuyện xảy ra trước thời Duy Tân nhưng thật ra không khác chi bây giờ! Thế rồi, kể từ lúc đó, con thuyền với những anh chàng samurai khóa thân – chính họ cũng không khác gì những con rận lớn – tiếp tục chịu đựng cái lạnh ác nghiệt, ngày nào cũng vậy, mỗi khi di chuyển trên sàn thuyền, đầu óc chỉ toàn nghĩ đến rận với rận.

Hai

Tuy nhiên, trên con thuyền của đội trưởng Tsukuda, có một người đàn ông kỳ dị. Đó là Mori Gonnochi, một người tính nết không giống ai. Vai trò của anh là lính canh vệ, được cấp lương 15 bao gạo đủ nuôi năm miệng ăn. Có chuyện lạ là anh ta không chịu bắt rận. Dĩ nhiên là dù anh không bắt, lũ rận vẫn nằm ở nơi nào đó trên người. Khi anh tưởng con nào đó đang bò lên chồm tóc thì đã thấy hình như có một con khác đang chạy dưới lưng quần. Vậy mà coi

bộ anh không đếm xỉa đến sự hiện diện của chúng..

Không lẽ bọn rận chùa anh không cắn hay sao nhỉ? Chuyện đó làm gì có! Thực ra thì tựa như mấy người khác, ta có thể hình dung là trên thân thể anh cũng đầy vết ban đỏ như đồng tiền, đôi chỗ đã sưng tấy. Nhìn những chỗ gãi của anh, không thể nói là anh không bị ngứa. Nhưng dù có bị ngứa, coi bộ trước sau anh vẫn thản nhiên và bỏ qua.

Nếu chỉ để cho qua thì không nói làm chi, có điều là khi nhìn người khác bắt rận, anh thế nào cũng tìm cách xía vào những câu thể này:

– Bắt thì bắt nhưng đừng có giết! Cứ để cho nó sống và bỏ vào cốc trà rồi cho tớ xin.

– Cậu xin để làm gì?

Có người bạn đồng sự lộ vẻ ngạc nhiên và hỏi anh ta như vậy nhưng Mori đã trả lời một cách điềm nhiên:

– Có cho không? Nếu cho thì tớ sẽ nuôi chúng.

Người bạn đồng sự tuy nghĩ là Mori nói đùa nhưng cũng đã bỏ ra nửa ngày trời, cùng hai ba anh bạn khác, bắt những con rận còn sống nguyên và bỏ vào đầy hai, ba cốc uống trà. Trong bụng anh ta nghĩ thầm, cứ làm theo ý hắn rồi sẽ đưa cho hắn và bảo:

– Này! Nuôi đi nào!

Thì chắc một kẻ ngoan cố như Mori cũng phải câm miệng lại.

Thế rồi giữa khi bên này chưa ai mở miệng nói câu nào thì từ phía anh ta, Mori đã lên tiếng:

– Bắt được chưa? Bắt được thì đưa đây tớ xin!

Bọn bạn đồng sự ai nấy đều ngạc nhiên khi thấy Mori nói lỏng cổ áo của mình ra và nói:

– Bây giờ, các cậu đổ tất cả vào đây hộ tớ đi.

– Đừng có ráng nhịn mà sau này phải kêu trời nhé!

Bọn đồng sự nói như thế nhưng lời của họ không lọt vào tai Mori. Sau đó từng người một, họ dốc những cốc trà (đầy rận) vào trong áo Mori. Nếu đóng bằng gạo thì ít nhất phải được một thăng (shô). Cứ thế mà lũ rận lúc nha lúc nhúc

rơi vào trong cái cổ áo đang mở rộng của Mori. Như người tiếc của, anh ta vừa nhặt những con rận bỏ sót vì bị bắn ra bên ngoài vừa lẩm bẩm như nói một mình:

– Cám ơn. Thế là kể từ tối nay tớ sẽ được ngủ nghe ấm áp.

Thế rồi, hắt lại nhe răng cười.

Bạn đồng sự sững sốt đưa mắt nhìn nhau, không hỏi han chi mà chỉ nói:

– Ngủ với rận thì ấm thế nào được nhỉ?

Về phần Mori, khi đã cho hết lũ rận vào bên trong cổ áo xong xuôi, mới xốc nó cho ngay ngắn và nhìn đám bạn với vẻ mặt như trêu cợt. Thế rồi anh ta lên tiếng:

– Này, mấy cậu xem! Lúc này trời lạnh, dễ bị cảm mạo mà Mori tôi có làm sao đâu. Không hắt hơi mà cũng chẳng chảy nước mũi. Hơn nữa, nhờ thân thể bị sốt nên chân tay đỡ phải lạnh cóng. Thử hỏi các cậu, tớ được như vậy là nhờ ai nào? Tất cả là nhờ ở lũ rận đấy ạ!

Cũng theo lập luận của Mori thì khi rận tiếp xúc với thân thể, thế nào chúng cũng cắn. Bị nó cắn, thế nào ta cũng gãi. Vì cơ thể bị cắn khắp nơi nên ta đâm ra muốn gãi khắp nơi. Thế nhưng cơ thể con người biết tự vệ, thành thử lúc ta gãi vì cảm thấy ngứa ngáy, nhiệt sẽ tự nhiên bốc ra từ chỗ gãi và làm ta ấm. Nếu thân thể ấm áp, ta đâm ra buồn ngủ. Nếu ngủ được, ta không còn cảm thấy ngứa. Cứ nuôi nhiều rận, ta sẽ có giấc ngủ ngon và khó bị cảm. Do đó, bằng cách nào đi

nữa, chúng ta phải nuôi rận thay vì đi lòng bắt chúng....

Hai ba người bạn đồng sự, sau khi nghe Mori phát biểu lời bàn của anh về rận (Sắt luận), lấy làm cảm kích, mới nói:

– À, ra là thế. Nghe cậu nói, chúng tớ mới biết là hãy còn có chuyện như vậy nữa.

Ba

Từ hôm đó, trên con thuyền ấy, có một lũ người đã noi theo gương Mori tập sự nuôi rận. Hễ có một chút thời gian rảnh rỗi là cả bọn mang cốc uống trà đi săn rận. Việc này chính ra chẳng có gì khác so với công việc của những người cùng thuyền. Khác nhau chẳng là sau đó họ sẽ trịnh trọng bỏ từng con rận một vào trong áo mình và nuôi nấng chúng rất ư chu đáo.

Thế nhưng ở bất cứ nước nào và vào bất cứ thời nào, lý thuyết của các ông

Précurseur⁴ [] (nhà tiên khu) rất ít khi được thiên hạ rằm rắp tin theo. Trong thuyền cũng vậy, hiếm thấy có kẻ nào tin theo nguyên văn lời bàn về lũ rận (Sắt luận) của Mori. Trong thuyền, số Pharisien⁵ (kẻ chống báng) phản đối lý thuyết của anh ta mới là đa số.

Người Pharisien số một trong đám ấy có tên là Inoue Norizô. Anh ta cũng thuộc đội cảnh bị và là một gã đàn ông quái gở không kém. Theo anh thì khi bắt được rận, nhất định phải ăn cho hết. Sau khi xong bữa cơm chiều, anh đặt cốc uống trà trước mặt, lấy một thú gì ra và nhai nhóp nhép trông thật ngon lành. Ai có đến bên cạnh và ghé mắt nhìn vào cái cốc đó thì mới thấy tất cả chỉ là những chú rận anh ta vừa tóm được và đem để

4 Précurseur: tiếng Pháp trong nguyên văn.

5 Kẻ nguy thiện, giả hình, chống Chúa. Tiếng Pháp trong nguyên văn.

dành. Khi có ai hỏi: “Mùi vị chúng ra sao?”, anh bảo:

– Đại khái thì vị nó giống như gạo cháy và hơi hoi dầu!

Loại người bỏ rận vào mồm mà cắn (cho chết) thì đâu đâu cũng có nhưng riêng anh chàng này thì không làm theo kiểu đó. Anh ta ăn rận một cách thích thú như người đang điểm tâm và không bữa nào là không xơi.

Trước tiên, mục đích số một của mọi người là chống đối lại Mori.

Không có ai trong thuyền muốn bắt rận ăn như Inoue nhưng những kẻ muốn phụ họa phong trào của anh thì không ít. Theo những điều họ phát biểu thì, không phải vì nhờ có rận mà thân thể con người mới ấm lên. Chẳng những

thế, có câu trong sách Hiếu Kinh dạy rằng “Thân thể râu tóc đều là vật thừa hưởng từ cha mẹ, chớ để hư hại” (Thân thể phát phu giai thụ phụ mẫu, cảm bất hủy thương). Trường hợp tự mình để cho chảy rận cắn chích tùy thích, tội bất hiếu đã mang sẽ còn nặng hơn một bậc. Do đó, ta bắt buộc phải lòng bắt rận để giết chứ không có quyền nuôi dưỡng chúng.

✱

Với những diễn biến như vậy, giữa phe theo Mori và phe theo Inoue, đôi khi đã xảy ra những cuộc đấu khẩu. Thế nhưng lúc đó, họ chỉ dừng lại ở vài cuộc cãi vã chứ không đi xa hơn. Dần dần chuyện bé xé ra to, cuối cùng, việc không ai ngờ là cảnh xung đột bằng đao kiếm đã xảy ra.

Sự cố như thế này. Một hôm, Mori lấy mấy con rận xin được định đem về nuôi và để tạm chúng trong một cái cốc uống trà. Thấy anh ta bất cẩn, Inoue bèn chụp lấy cốc và chỉ trong vài giờ đã ăn hết cả. Khi Mori trở về chỗ cũ, đến nhìn cái cốc thì rận đã không còn lấy một con. Thế mới thấy rằng người ta không dễ gì chấp nhận nguyên xi lý thuyết của một Précurseur (Nhà tiên khu). Điều đó còn chứng tỏ là trong truyền cũng có người bực bội với lý thuyết của Mori.

– Có gì lại ăn hết rận của người ta thế?

Mori khuynh tay, mắt long lên và tiến sát bên để cất vắn. Inoue cũng hét to, hai người không có vẻ gì muốn giảng hòa::

– Việc đem rận về nuôi của cậu là một trò ngu xuẩn.

– Đi ăn rận như cậu mới là ngu!

Mori nổi nóng, dậm chân ầm ầm xuống mặt sàn ván:

– Chẳng có một người nào trên chiếc thuyền này biết ơn mấy con rận cả. Những đứa bắt rận mà ăn là bọn chỉ biết lấy ân làm oán.

– Tớ đây chưa từng chịu ơn nghĩa gì của mấy con rận bao giờ.

– Cho dù không biết ơn nhưng sát sinh đoạt mạng như các cậu là việc không thể chấp nhận.

Lời qua tiếng lại, bất chợt mắt của Mori long lên, anh đưa tay nắm lấy cán dao sơn son hình con tôm (ebisayama-

ki) đang đeo ở thắt lưng. Dĩ nhiên, Inoue nào chịu kém. Anh cũng rút thanh trường kiếm cán đỏ (shuzaya) và đứng dậy. Nếu bọn đồng sự đang cời trần bắt rận không vội vàng túm lấy hai người và đẩy họ ra xa nhau thì một trong hai chắc đã mất mạng.

Theo lời thuật lại của những kẻ chứng kiến tại chỗ thì, dù hai người bị cả bọn đồng sự giữ rịt, họ vẫn còn la hét “Rận! Rận!” nặng xì đến sùi cả bọt mép.

Bốn

Với khả năng bọn samurai trong khoang có thể động dao động kiếm chém giết lẫn nhau như vậy, con thuyền Kompira với trọng tải 500 thạch thóc dường như vẫn không thêm để ý đến những gì đang xảy ra. Hai là cờ màu trắng và đỏ vẫn bay phấp phật trong luồng gió lạnh trên con đường xuống vùng Chôshu xa xôi để đánh dẹp. Dưới bầu trời nặng đầy mây tuyết, con thuyền của họ mãi mê nhắm hướng Tây lướt tới.

Tháng 3 năm Tai shô thứ 5 (1916)

Số hóa bởi Aozora Bunko năm 1998 từ Tuyển tập Akutagawa của Nxb Chikuma Shôbô (1968). Xin lưu ý là ngoài bản kéo xuống từ “Thư viện trên không” này, dịch giả không có nguyên tác lấy từ sách.

Dịch ngày 15/5/2021

